

Krajnosti a „střed“ / „Střednost“ a krajnosti

O „krajnostech“ můžeme hovořit (a myslet) zásadně v dvojím smyslu: buď z hlediska vnějšího pozorovatele, který výskyt určitých jevů nebo znaků srovnává (a počítá), anebo z hlediska nějakého integrovaného celku, který má své „uvnitř“ a své „vně“, a který tudíž má také nějaké své „meze“ (a eventuelně „pomezí“). A tyto „meze“ mohou být nejen záležitostí vnější stránky (vnějšího aspektu, „vzezření“), ale mohou se týkat také „vnitřních“ aktivit a funkcí. (Už jen proto, že pomezí je plocha, nikoli čára.) V tomto druhém smyslu znamená „krajnost“ vlastně okrajovost (přičemž ovšem okrajovost prostorová ani časová ještě zdaleka nemusí být okrajovostí ve smyslu marginálnosti, nedůležitosti, a zajisté ani naopak). – Existuje nicméně ještě jiné hledisko, které nelze vyložit bez příslušného myšlenkového kontextu, bez pozadí jisté koncepce, která pracuje s kvantifikacemi (třeba jen naznačenými, ale později se stále víc matematizujícími). Opět jde o hledisko či přístup zvenčí: jde o měření a poměřování za účelem srovnávání (a dále za cílem zpracování mnoha případů). Klasickou ukázkou je tzv. Gaussova křivka, která „vyjadřuje“ (spíše jen popisuje) četnost stejných nebo podobných jednotlivých případů při sledování jejich zastoupení v nějakém kvantitativním ohledu. Okraje příslušné křivky jsou nejméně četné, jsou to vlastně téměř „výjimky“ (což může být ovšem někdy i pouhé zdání), zatímco maximální četnost vykazují případy tzv. střední nebo také průměrné (sám průměr může být vypočítán i bez konstruování křivky, a jenom v některých případech má svůj samostatný význam). Průměrnost nebo také „střednost“ může být někdy hodnocena jako cíl, jehož je záhodno se držet (např. úsloví o tzv. „zlaté střední cestě“), zatím co jindy a v jiném ohledu je cílem maximum, tedy vlastně krajnost. V takových případech sama „okrajovost“ a malá frekventovanost není hodnocena jako závada, neboť právě krajnost, tedy maximum, je hodnoceno nejvýš a jako nejvíc žádoucí.

(Písek, 110525-1.)